

נחום לאם לרגלי קבלת פרס ירושלים ר"ח כסלו, תשס"א

כבוד נשיא ישראל, וברשות הרבנים (הראשיים), רבנים ות"ח מכל רחבי הארץ, פרופ' קוה (ראש הועדה הציבורית לפרס י"ס) ועמיתיו, מורי ורבותיי, ואחרון אחרון חביב—שלושת עמיתי הנכבדים, אנשי חינוך ותורה ומדע, כולם "אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת ושונאי בצע".

בשמם ובשמי אני מכיר טובה לפרופ' קוה וחברי הועדה על הסירחא שטרחו בשבילנו ועל הכבוד הגדול שנתנו לנו. פרופ' קוה הוא נשיא אוניברסיטת בר-אילן, והרב פרופ' רקמן הוא הנשיא שלעבר של בר-אילן, הרב יגל וד"ר שלוש הם נשיאים בכח השפעתם הגדולה, והמארח הנכבד שלנו הלא הוא נשיא מדינת ישראל, ואני הקטן מתכבד להיות נשיא ישיבה אוניברסיטה, לקיים מה שנאמר,

"מעלה נשיאים מקצה הארץ". כולנו נשיאים. * ולואי שיתקיים סוף הפסוק, "בוקים למסד עשה" ... (ויש גורסים: "מסדיה לבוק עשה").

באנו לקבל "פרס ירושלים", ובתור אנשי חינוך שמרגישים עמוק עמוק אחריות אישית ומקצועית גם יחד לעתיד העם, כדאי והגון שנדבר בשבחה של עיר הקודש—עיר שנתברכה בשני בתי המקדש—למרות התעמולה המרושעת והסיפישית של שונאי ישראל בעולם הערבי, וחרף אלה אפילו בינינו המכחישים את התקווה היקרה והאיתנה שלנו, אם מתוך פחד ואם מתוך קטנות אמונה, אם מתוך אידיולוגיה עקומה ואם מתוך שיקולים מוטעים. אין יהודי שלמד פרק בתולדות היהודים שאינו מבין את עומק האהבה שהלב היהודי רוחש לעיר הזאת. יש ואפילו גויים שהתבוננו אפילו באופן שטחי בהיסטוריה, ושאלו להם לב אטום, מבינים מידת אהבתנו התמסרותנו ל"ס. תרשו לי הערה פיקאנטית. היום במיוחד כדאי להזכיר לסובה אדם אחד שנולד ממש ביום זה, ר"ח כסלו. הבה נאחל "יום הולדת שמח" לאדם שאינו בן ברית, ואף אינו בין החיים. הוא הקיסר הרומאי יוליאנוס שנולד מלפני אלף ושש מאות ושבעים שנה—שנת 331 למספר הרגיל. יוליאנוס, אם כי היה פגאני מובהק והיה שונא לנצרות, אהב את היהודים. והוא הוא שבשנת 363 ביטל את האיסור שאסרו הקיסרים שקדמו לו על היהודים לעלות לכותל המערבי (חוק מס"ב), וציוה לעזור ליהודים לבנות את ביהמ"ק מחדש. ואם כי סוף סוף לא הצליח, ואנחנו לא זכינו לזה, מגיע לו שזכורנו יעלה לפנינו לסובה. והבה נקווה שיהודים שעוד מהססים ומוכנים לוותר על ריבונותה של ישראל על ירושלים ילמדו משהו חשוב מעובד אלילים זה.

היום, כמו שהזכרתי, הוא ר"ח כסלו, ובשבת שעברה, כמו בכל שבת שלפני ר"ח (מלבד השבת לפני חודש תשרי), ברכנו ברכת החודש, ובין השאר התפללנו, "מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות, הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, חברים כל ישראל, ונאמר אמן".

* Unfortunately, because I was unjustly pressured to be brief, I failed to give the shadowed sentence

והנה, הביטוי הזה, "חברים כל ישראל", אינו סתם מליצה יפה. יש מאחוריו תוקף הלכתי. בימי בית שני היו כמה שכבות בתוך העם, וביניהם "חברים"—מונח טכני לאלה שהקפידו על הלכות טומאה וטהרה, ו"עמי הארץ" אשר מסיבה של בורות או רשלנות או אי-אכפתיות לא הקפידו כל כך. כתוצאה מזה, נפסקו כמה וכמה הלכות על מתי מותר ומתי אסור לחבר להשתמש במאכליו או כליו של ע"ה, מתי ובאיזו מידה יש נאמנות לע"ה להעיד על סהרת חפציו.

וההלכה קבעה שבירושלים חלה קולא מסוימת, ויש יותר נאמנות לעם הארץ מאשר בשאר ערי ישראל. וברגל, בזמן שכל העם עולה לרגל ל"ם, נאמנים עמי הארץ להעיד אפילו על הפרשת תרומה, שהיא יותר חמורה משאר הדינים. הגמרא בחגיגה (דכ"ו ע"א) מסיקה, "ובשעת הרגל אף על התרומה, מנהני מילי? אמר רבי יהושע בן לוי: דאמר קרא (שופטים כ') ויבאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים - הכתוב עשאו כולן חברים". ולתלמוד ירושלמי יש פסוק אחר לראיה להלכה זו: "אמר רבי יהושע בן לוי ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישראל חברים".

העיקר: שברגל ובי"ם אין שום הבדל בין חבר לע"ה, אין שום הפלייה בין ת"ח למי שלא למד תורה. ולפיכך כשמברכים ברכת החודש, ומתפללים שהגאולה תבוא לעם ישראל, אנו מדגישים ש"חברים כל ישראל", שאז נעלמים כל ההבדלים החברתיים והדתיים, כל המחיצות המבדילות בין יהודי ליהודי נופלות בזמן שבאים כולם לעיה"ק לדאות ולהיראות לפני הקב"ה הבונה ברחמיו ירושלים.

בעיר זו, בדירה הזאת במשכן נשיא המדינה, ובנוכחות אנשי ציבור ומנהיגי העם הכא והתם, מודים אנחנו לאלה שבחרו בנו להעניק לנו את הכבוד הגדול זה של פרס י"ם, ועל כולם לאבינו שבשמים הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. ואז—"חברים כל ישראל".